

Encerts i febleses en l'aplicació de la *Laudato si'* a Catalunya

Dg, 24/05/2020 per Catalunya Religió

(*Laura Mor -CR*) Aquest diumenge se celebren els cinc anys de la [publicació de l'encíclica *Laudato si'*](#). I el **papa Francesc ha anunciat** l'obertura d'un Any especial per reflexionar sobre l'encíclica. Com ha calat fins ara el seu missatge a les comunitats cristianes de casa nostra? La majoria de congregacions, moviments i parròquies s'han mogut en l'àmbit de la reflexió teòrica. Alguns grups estan en procés de presa de consciència. Però encara són una minoria els que han emprès canvis concrets i sistemàtics a favor de la conversió ecològica. És el diagnòstic sobre el present i futur de l'ecologia integral que comparteixen tres perfils d'Església compromesos amb la cura de la casa comuna.

Del discurs, a l'acció

"L'Església catalana és dels llocs on més iniciatives han nascut", apunta el monjo **Lluc Torcal**, procurador general de l'orde del Cister. "Aquesta veu de l'Església per l'ecologia és de les coses que més s'han apreciat a nivell civil i ha fet que l'Església catalana sigui respectada d'una manera més fonda per aquest tema".

Justícia i Pau compta amb un grup de treball estable dedicat a l'Ecologia i la Justícia. "Tenim la impressió que l'encíclica s'ha treballat des de l'erudició i la reflexió, però està costant de trobar les vies d'implementació pràctica", explica **Maria Bargalló**, vicepresidenta de l'entitat.

Hi coincideix el teòleg **Antoni Matabosch**: "Amb cinc anys s'han fet coses, però se n'haguessin hagut de fer més". Considera que "cal passar de la conscienciació més teòrica a una militància activa, que tothom hi faci alguna cosa". En aquest sentit, creu en què "les campanyes populars moltes vegades porten a efectes importants". I posa d'exemple l'actual [Compromís amb l'ecologia integral](#). Signat per més de mil dues-centes persones -entre les quals, personalitats eclesials

significatives-, compta amb l'adhesió d'un centenar d'entitats d'Església.

“El missatge ha arribat”

Molt abans de l'encíclica del papa Francesc, Lluç Torcal [va iniciar el 2007](#) la transformació ecològica del monestir de Poblet. Com que va esdevenir un exemple de bones pràctiques, en aquests anys l'han cridat arreu a parlar de l'encíclica. Són parròquies, religiosos i agrupacions laicals que intenten posar en pràctica el missatge del papa Francesc.

“He vist que hi ha molt d'interès”, valora. Començant pels mateixos monestirs benedictins, com el de Montserrat i Sant Benet, i els cistercencs de Vallbona, Vallonzella i Solius. Els darrers anys ha fet xerrades també a la Unió de Religiosos de Catalunya, al bisbat de Tarragona, en el marc de la [Càtedra de Pensament Cristià](#) del bisbat d'Urgell i al bisbat de Solsona, on va fer un [recés amb tots els capellans](#) de comentari de l'encíclica. Ha treballar l'encíclica també amb els escolapis i a les [Jornades de Castellaura](#). “Es pot considerar positiu: el missatge ha arribat i hi ha respostes pràctiques que estan donant resultats”.

La vida religiosa, al capdavant

Maria Bargalló constata que el missatge de Francesc ha calat més en les congregacions religioses, i no tant a les parròquies, on just s'està començant a moure ara. “A nivell més popular, als entorns parroquials, [està costant fer efectiva la conversió ecològica integral](#)”.

Ho atribueix al fet que “moltes vegades depèn de si el rector hi està sensibilitzat”. I també a que “les parròquies van rebent tants inputs que no tenen temps de fer-los seus”. L'encíclica pot haver quedat com un document més, sobre la taula d'un despatx.

L'experiència de les ecoparròquies

Per això, explica, des de Justícia i Pau hi ha dedicat una mirada específica, amb la [Xarxa de Parròquies EcoSolidàries](#), dedicada a difondre el contingut de l'encíclica entre les comunitats cristianes. “Les ecoparròquies són una de les experiències destacades dins del moviment que hi ha hagut a l'Església catalana”, valora Lluç Torcal.

Antoni Matabosch hi coincideix: “Tothom ha dit que estava molt bé l'encíclica, però és un tema molt gros i la gent no sap què fer en concret”, apunta. Considera que “a Catalunya l'única entitat que s'ho ha agafat molt fort és Justícia i Pau”. I proposa “imitar la diòcesi de Madrid”, que hi ha dedicat recursos. El bisbat ha creat la [Comissió Diocesana d'Ecologia Integral](#) amb la complicitat de diverses entitats. Una comissió específica dedicada a dinamitzar la presa de consciència i la pràctica de l'encíclica del papa Francesc.

L'acció global, encara pendent

A Catalunya se'n fan moltes, de coses, assegura Maria Bargalló. Una bona part de la feina de la xarxa d'ecoparròquies és [fer-les visibles](#). “La majoria de parròquies en les pregàries dels fidels a l'eucaristia, o en grups de pregària, tenen en compte la qüestió ecològica i social”, explica. També esmenta els grups de reflexió i els treballs específics que s'han fet arreu sobre l'encíclica.

I en l'àmbit pràctic? “La majoria de parròquies fan petites coses que no suposen un gran desgavell, des de les típiques bombetes o el fet de vigilar que no quedin llums encesos”. En aquest sentit, “són més excepcional les parròquies que han emprès canvis més espectaculars, com generar llum amb plaques solars”.

La vicepresidenta de Justícia i Pau Barcelona assenyala dos elements cabdals perquè les comunitats incorporin la conversió ecològica. I que encara són en el tinter. Per una banda, “tot el treball enfora, de fer pinya amb iniciatives locals”. I, per una altra, “que sigui un treball de conversió comunitària”, més enllà de l'acció puntual o d'una campanya. “Costa trobar una acció molt més global, comunitària i convençuda”, reconeix, “una conversió de fons, amb la mirada que planteja el papa Francesc”.

La reconversió dels monestirs

Un cas positiu en aquest sentit és el dels monestirs. El procurador general del cister considera que els monjos han donat una resposta global a nivell europeu. Per exemple, els monestirs que l'orde té a Suïssa, Alemanya, Àustria o Canadà. “I a França les monestirs han connectat amb el moviment d'[Église Verte](#) que es dedica a promoure el coneixement de la Laudato si' dins del món catòlic francès”, explica Lluç Torcal.

La vida monàstica també ha hagut de prendre consciència i retornar a aquesta cultura de connexió amb el territori. “Com tota la societat en general, després de la revolució industrial, havíem pres un camí molt irresponsable i fèiem coses que no eren coherents”, reconeix Torcal. “Els monestirs ens havíem allunyat d'aquestes formes d'autogestió i de respecte al món natural i a la creació i del principi d'autarquia”, apunta.

La Laudato si' ha suposat un toc d'atenció. I els monestirs han respost amb determinació: “Hem recuperat els cultius ecològics i l'autogeneració d'energia”. Qüestions, diu, “que avui són considerades tecnologies verdes, però que recuperen els principis d'autosuficiència i autarquia propis dels monestirs”.

La necessitat de ser coherents amb la qüestió ecològica toca tots els àmbits de la institució: “Malgrat el funcionament dels monestirs és descentralitzat i l'economia de la casa general, molt escassa, a l'orde tenim molt clars aquests criteris de funcionament”.

“Estem construint una societat inviable”

Matabosch, fruit d'uns cursos sobre Teologia de la creació i ecumenisme, va rebre l'encàrrec d'escriure el llibre [Ecologia integral i supervivència](#). I ha recordat que “el Consell Mundial d'Esglésies a temps que hi treballa”. Com a delegat catòlic i president del Grup de Treball Estable de Religions, què creu que ha aportat Francesc amb la Laudato Si'? “És un document que està molt ben fet i, alhora, és molt dur, i ha despertat consciències”.

També subratlla que l'encíclica uneix justícia i ecologia: “Fa anys que no es lligava l'ecologia i la justícia social; el papa hi insisteix molt amb què no hi haurà un món si no és ecològic i si no és ecològic tampoc serà just”. Cinc anys després de la seva publicació, continua vigent la denúncia de fons: “Estem construint una societat inviable, amb la ciència i la tècnica al servei d'una societat que cada vegada gasta més”. Per a Matabosch, la presència de plàstics, la contaminació de l'aire, esgotar

recursos, l'escalfament del planeta, el desgel o el canvi climàtic són qüestions de primer ordre.

En aquest context li costa entendre el paper dels negacionistes: "Encara hi ha intel·lectuals que escriuen articles dient que si creguéssim l'ecologia la gent es continuaria morint de gana". El teòleg considera que "són perfils autoritaris i que pensen només en l'economia". En canvi, defensa que "els científics estan espantats", i que "és un problema tan important que tots hauríem de posar-hi el coll".

Matabosch defensa aquesta acció portada al dia a dia: "Hem de fer coses concretes que portin a canviar l'estil de vida". Començant pel [model de consum](#): "Rebem totes les propagandes possibles per gastar i contaminar més, però tenim un sol món i no té substitut". També critica "aquesta ideologia que diu que la natura es recupera".

Coronavirus i canvi climàtic

Per la seva banda, Lluç Torcal analitza la situació generada pel coronavirus: "Amb la pandèmia hem vist coses que podem canviar entre tots". "Quan la majoria de ciutadans ens hem confinat, els beneficis sanitaris han estat evidents", assegura. I apunta que, "en el sentit de l'esforç, ens ha costat poc, només ens hem hagut de quedar a casa".

Porta la reflexió al camp del canvi climàtic: "Si tots prenem consciència, el poc que fem es multiplica d'una manera exponencial". I hi afegeix: "Quan més fem, més ens engresquem a fer, ens ajuda a ser més exigents amb els nostres governants perquè es posin les piles". Ho considera "una cadena positiva d'accions i el desànim és l'únic que és capaç d'estroncar-la".

Quedar-se a casa ha tingut també repercussió sobre la qualitat de l'aire. El monjo cistercenc també en fa una lectura des de l'encíclica? "La parada ha demostrat l'arrel humana del canvi climàtic", defensa. "Quan la humanitat s'atura, la naturalesa recupera el seu ritme: baixen els nivells de contaminació de l'aire, les aigües es descontaminen, es veuen peixos a Venècia, cavallets de mar, els dofins són a tocar de la costa".

I encara més: "Després de molts anys de passar del fred a la calor en un sol dia, aquest any hem tingut una primavera normal, d'això me n'he adonat". Torcal creu que "tot recupera el seu cicle en la mesura en què l'home deixa de modificar aquest clima".

Una nova gestió responsable

Torcal recorda la fondària i implicació de la *Laudato si'*: "L'encíclica demana fer una conversió integral en les nostres maneres de viure, des de la profunditat del nostre interior fins a si deixem de tancar un llum, del més profund, al més simple i concret".

La crisi pel coronavirus també "ha demostrat que es pot gestionar de manera responsable els nostres recursos". Posa d'exemple concret del teletreball, que permet reduir part de la mobilitat i de transport i, per tant, reduir la contaminació. "Les coses s'han de repensar, tenim estímuls per repensar com ha de ser la nostra vida d'ara en endavant, i que sigui responsable amb el medi natural".

D'aquí no s'escapa, diu, "la crisi socioambiental". "Parlem de benefici del teletreball, si es fa ben fet, és clar, i els treballadors no estan 24 hores teletreballant", puntualitza. De manera que "per respecte a la naturalesa, no quedem els humans denigrats a la condició de robots o esclaus". En aquest sentit, proposa "treballar per objectius i que aquests siguin raonables, amb un equilibri". I recorda que "és la manera com treballem els monjos, tenim un horari, però cadascú es gestiona el seu temps".

El primer fre: el desànim

Què frena les comunitats cristianes a emprendre de forma seriosa i metòdica aquest camí de conversió ecològica? Tant dins com fora l'Església, el primer topall és la sensació d'impotència: "La gent es pregunta què pot fer davant d'un problema tan gros", diu Matabosch.

Maria Bargalló també identifica aquest desànim. I respon que "si apunta molt alt, es tracta de caminar". Entén que "no es pot assumir tot a l'hora i que la solució no es donarà com per art de màgia". Per això fa servir la imatge del camí: "La conversió ecològica és un camí, ens hem de plantejar on anem i ens hem de posar en marxa, cadascú al ritme que es vegi capaç".

L'ecologia com un tema profà

Lluc Torcal afegeix un altre element per entendre perquè l'Església no ha integrat encara el missatge. "El papa Francesc ho deixa entreveure a l'encíclica, quan critica als que creient-se molt espirituals, pensen que les qüestions més terrenals i de l'atenció al creat no són inherents al comportament religiós, quan [és tot el contrari](#)".

Es tracta de "grups que espiritualitzen molt el ser cristià i deixen de veure que realment el missatge cristià és encarnat plenament en els problemes del dia a dia". Per al monjo cistercenc, "el cristianisme porta el missatge de salvació allà on vivim, de la manera com vivim". En aquest sentit, l'error és "pensar que aquest tipus d'encarnació en les qüestions del món no corresponen al missatge cristià".

I afirma amb serenitat i contundència: "Quan algú s'enroca a evitar aquest tipus d'encíclica, inclús a criticar el papa, és perquè no ha entès el cor del missatge cristià: salvació eterna, sí; però que no es pot donar sense passar per la vida".

Maria Bargalló hi coincideix: "A vegades l'ecologia integral a l'Església es veu com un tema profà, propi de les administracions o d'organitzacions civils". Per a ella, "aquest és un dels grans errors i qui pensi això gosaria dir que no s'ha llegit bé l'encíclica". Defensa que "l'encíclica té molta profunditat teològica i posa sobre la taula que en els reptes del món d'avui". Això implica que "des de la fe, els cristians podem fer una aportació molt important; i que és la manera de predicar la bona nova, és l'Evangelí d'avui".

La noció de camí i de xarxa

Des de Justícia i Pau saben que "aquest repte tan gran no el podem assumir en solitari, només el podem assolir si el fem plegats". Bargalló pensa en el conjunt de la comunitat catòlica: "Si tots els catòlics realment ens ho prenguéssim seriosament, la capacitat d'incidència seria important". Per ara, el que troben és que "cadascú fa des del seu àmbit i amb poca xarxa amb els altres", però recorda

que el papa demana “una conversió personal i comunitària”.

I en la noció de xarxa és on vol incidir Justícia i Pau: “Amb ecoparròquies no fem res de nou ni espectacular, però apostem per fer-ho junts, perquè junts tindrem més força, ens podem donar suport”. Bargalló fa aquest incís: “Entenem ‘ecoparròquia’ com aquesta gran xarxa on hi som tots camí de la conversió ecològica”. Com el diumenge a missa, on es reuneix la comunitat, amb tots els tarannàs: “la persona que pertany a un moviment, les religioses, els mestres de l’escola; ens trobem tots i tots fem comunitat”.

L’encíclica, un marc estratègic

Hauria ajudat una figura de cohesió i motivació per impulsar canvis més eficients en el marc de l’Església? És positiva l’estructura descentralitzada de l’Església, on cada comunitat té autonomia o això resta capacitat per transformar, tal com demana el papa a l’encíclica?

Torcal en fa una primera lectura positiva: “Les accions locals són sempre les més importants a nivell de canvi climàtic”. També creu que “la mateixa encíclica és el marc estratègic” i això fa que “qui ha volgut treballar-lo, ha pogut fer-ho”. Posa d’exemple la xarxa que han creat a nivell de monestirs del Cister: “Ho he notat, quan ho passem de Poblet a tota la congregació de monjos cistercencs de Catalunya: si ens ajudem, això motiva i els resultats són molt satisfactoris”.

“Una cosa semblant a nivell d’Església, d’agrupacions i comunitats cristianes de Catalunya, aniria bé per engrescar i motivar perquè el canvi es pugui fer d’una manera més eficient”. És a dir: “Hi hauria pogut haver un seguiment més intens, d’ajuda, suport i recursos”. Això, per ara, no s’ha donat. Però hi afegeix: “Encara hi som a temps!”.

Intel·ligència i voluntat, recursos infinits

Torcal apel·la al missatge cristià de l’esperança, tal com el planteja el papa a l’encíclica: “És el moment de tornar a fer un crit a l’esperança i recordar que som éssers intel·ligents, que tenim llibertat i que gran part de les nostres decisions influiran en la manera de viure nostre i de les generacions futures”. Una realitat que s’ha fet evident amb la pandèmia: “Tenim un problema sanitari, les raons científiques si la intel·ligència mèdica ha hagut d’anar-nos guiant”.

Per això demana “aprofitar la nostra intel·ligència i la nostra voluntat, que són els veritables recursos infinits, per repensar la nostra vida i que sigui una vida que pugui lloar el Senyor, que pugui dir ‘laudato si’ perquè realment no trenca la creació, sinó que la gestiona sempre al servei de totes les comunitats humanes i no humanes que vivim en aquest planeta”. I tanca la reflexió convençut que “no és una esperança il·lusòria, sinó que ens ajuda a tirar endavant”.